

ДІАГНОСТУВАННЯ СИСТЕМ СТРЕС-МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ DIAGNOSTICS OF STRESS MANAGEMENT SYSTEMS AT ENTERPRISES

У статті здійснено діагностування систем стрес-менеджменту на вітчизняних підприємствах з використанням методу експертного опитування. Виявлено рівень наявності у компаніях небажаних відхилень, які є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на функціонування підприємств. Ідентифіковано стресори, що найчастіше зумовлюють виникнення критичних небажаних відхилень. Встановлено основні причини і місця виникнення небажаних відхилень, а також наслідки їхнього настання. Виявлено напрями діяльності вітчизняних підприємств, у яких найчастіше виникають істотні критичні небажані відхилення в управлінській діяльності.

Ключові слова: відхилення, діагностування, підприємство, система, стрес-менеджмент.

В статье с использованием метода экспертного опроса осуществлено диагностирование систем стресс-менеджмента на отечественных предприятиях. Выявлено уровень наличия в компаниях нежелательных отклонений, которые являются существенными, экстремальными и оказывают весомое негативное влияние на функционирование предприятий. Идентифицировано стрессоры, что чаще всего обуславливают воз-

никновение критических нежелательных отклонений. Установлено основные причины и места возникновения нежелательных отклонений, а также последствия их наступления. Выявлено направления деятельности отечественных предприятий, в которых чаще всего возникают существенные критические нежелательные отклонения в управленческой деятельности.

Ключевые слова: отклонение, диагностирование, предприятие, система, стресс-менеджмент.

In the article, diagnostics of systems of stress management at domestic enterprises by using expert survey method is conducted. The level of presence of unwanted deviations in companies that are significant, extreme, and have a significant negative impact on the operation of enterprises, is revealed. Stressors, which most often cause the emergence of critical unwanted deviations, are identified. The main causes and places of the emergence of unwanted deviations, as well as their consequences, are determined. Directions of activity of domestic enterprises where considerable critical unwanted deviations in the management activity emerge most often are revealed.

Key words: deviation, diagnostics, enterprise, system, stress management.

УДК 658.8

Гончар М.Ф.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва
Національний університет
«Львівська політехніка»

Постановка проблеми. Формування та використання дієвих систем стрес-менеджменту на підприємствах істотно впливає на ефективність їхнього функціонування у бізнес-середовищі та на рівень конкурентної позиції на ринку. Водночас вивчення теорії і практики дає змогу зробити висновок про істотну обмеженість інформаційного масиву щодо стану використання таких систем в організаціях. Очевидно, що більшою мірою ця тематика повинна бути одним із напрямів вивчення управлінського обліку, який у реаліях вітчизняного бізнесу далеко не завжди розвинутий на підприємствах загалом. Тим самим ускладнюється завдання виявлення слабких боків у сфері систем стрес-менеджменту, ідентифікування переваг тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як свідчить вивчення теорії і практики, проблема діагностування систем менеджменту загалом доволі ретельно розглянута у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, з-поміж яких варто виокремити праці А. Анцупова, М. Бондарчук, Ю. Вертакова, В. Весніна, К. Герасимова, О. Гірняк, А. Дідика, Г. Захарчин, М. Карпінського, П. Лазановського, М. Ланкіна, О. Мельник, О. Кузьміна, А. Шипілова, В. Яцури та багатьох інших. Основними науковими доробками авторів у цій сфері є формування технології діагностування систем менеджменту, обґрунтування

доцільності застосування тих чи інших показників та критеріїв, ідентифікування ключових напрямів такого діагностування тощо. Водночас, існуючі напрацювання у цій сфері не дають змоги повною мірою розкрити особливості діагностування фактичного стану систем стрес-менеджменту на вітчизняних підприємствах.

Постановка завдання. Завданням дослідження є діагностування фактичного стану систем стрес-менеджменту на вітчизняних підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вирішення окресленого завдання діагностування фактичного стану систем стрес-менеджменту на вітчизняних підприємствах автором було проведено експертне опитування керівників інституційного рівня управління суб'єктів господарювання Західного регіону України. Доцільність використання цього методу збирання первинної інформації обґрунтовується його поширеністю, простотою використання та можливістю отримання необхідних результатів з доволі високим рівнем точності [1-5]. Як, зокрема, зазначають О. Кілієва та О. Михайлова [6, с. 217], в іноземній практиці маркетингу біля 9/10 інформації отримують шляхом опитування.

Метою проведеного анкетування було не лише діагностування систем стрес-менеджменту на підприємствах, а також й іден-

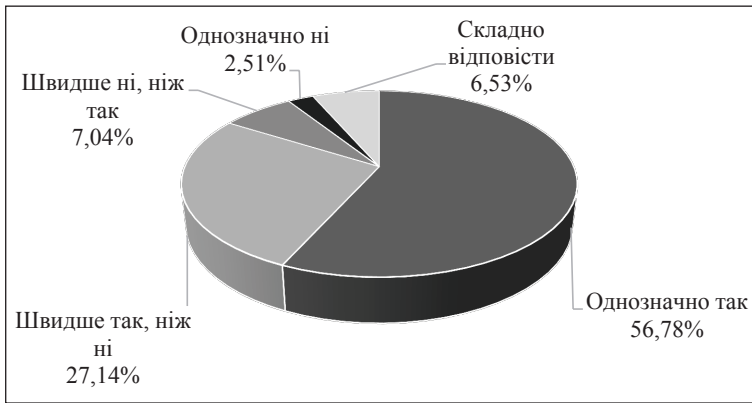

Рис. 1. Існування небажаних відхилень, які є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на функціонування підприємств

Примітка: сформовано автором за результатами експертного опитування

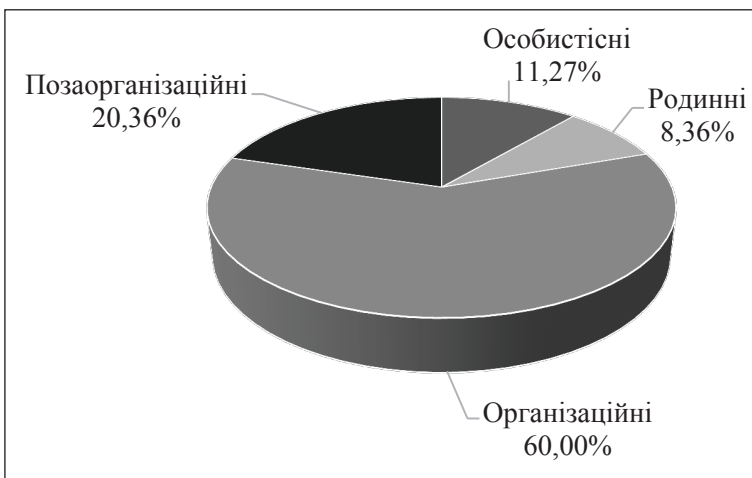

Рис. 2. Стресори, що найчастіше зумовлюють виникнення критичних небажаних відхилень, які є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на функціонування вітчизняних підприємств

Примітка: сформовано автором за результатами експертного опитування

тифікування рівня уміння вирішувати означені проблеми, передбачати їх, а також спрямовувати їх у позитивне русло. Одне із завдань опитування було спрямованим і на підтвердження гіпотези про здебільшого відсутність у вітчизняному бізнес-середовищі ефективної програми антикризових заходів та дієвого інструментарію управління негативними наслідками впливу стресорів.

З-поміж цільової аудиторії об'єктів дослідження опитаними були 72,5% чоловіків і 27,5% жінок. При цьому, 57,5% респондентів працювали на своєму останньому місці роботи понад 5 років, що свідчить про істотні передумови одержання об'єктивних результатів. Вікові межі фахівців – 43-68 років.

Результати проведеного опитування свідчать, що проблеми існування небажаних відхилень, які є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на функціонування підпри-

ємств, є характерними для абсолютної більшості вітчизняних суб'єктів господарювання. Так, зокрема, про це зазначали у своїх відповідях 83,92% респондентів. Це притому, що лише 9,55% експертів обрали з-поміж альтернатив варіанти відповідей «однозначно ні» та «швидше ні, ніж так» (рис. 1). Таким чином, зазначене ще раз підкреслює важливість й практичну спрямованість досліджень у напрямку діагностування інструментарію стрес-менеджменту у вітчизняному бізнесі.

Під час проведення опитування розглядалася також проблема найбільш актуальних стресорів, що зумовлюють виникнення на вітчизняних підприємствах критичних небажаних відхилень, які є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на їхнє функціонування. Результати засвідчили, що здебільшого такі відхилення виникають внаслідок дії організаційних стресорів (рис. 2), тобто під впливом умов праці, професійної самореалізації, кар'єрного просування, організаційної структури управління, міжособистісної взаємодії тощо. Доволі низькою в аналізованому аспекті можна вважати частку позаорганізаційних стресорів виникнення критичних небажаних відхилень (лише 20,36% респондентів обрало їх як пріоритетні). Такі висновки актуалізують необхідність не лише формування дієвого інструментарію впливу на ці стресори, а й більш ретельного підходу до побудови внутрішніх бізнес-процесів у межах компаній.

За результатами проведеного опитування з'ясовано і те, що основні причини виникнення небажаних відхилень, що є предметом стрес-менеджменту на вітчизняних підприємствах, зосереджені у їхньому зовнішньому середовищі. Так найбільш часто експерти серед таких причин називають непередбаченість ринку (34,4%), несприятливу діяльність органів державної влади (21,2%), невиконання чи неналежне виконання своїх зобов'язань бізнес-партнерами (18,9%) та поведінку конкурентів (16,7%) (табл. 1). Така позиція вітчизняного бізнесу багато в чому суперечить західному підприємництву, який такі причини здебільшого вбачає серед власних внутрішніх змінних. Відтак, можна зробити висновок про небажання чи неготовність керівництва суб'єктів підприємницької діяльності брати на себе відповідальність за ухвалені неефективні управлінські рішення.

Основні причини виникнення небажаних відхилень, які є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на функціонування підприємств

Причини	Відсоток відповідей
Непередбаченість ринку	34,4
Несприятлива діяльність органів державної влади	21,2
Невиконання чи неналежне виконання своїх зобов'язань бізнес-партнерами	18,9
Поведінка конкурентів	16,7
Низький рівень платоспроможного попиту	13,3
Помилки чи некомпетентність керованої підсистеми	11,2
Помилки чи некомпетентність керівної підсистеми	8,9
Обмеженість інформаційного забезпечення	7,8
Складне міжнародне середовище	7,6
Нестабільність валютних курсів	6,9
Корупційна складова	6,1
Невірно сформовані цілі	4,3
Інше	3,2

Примітка: сформовано автором за результатами експертного опитування

41,98% респондентів однозначно негативно оцінюють і трактують критичні небажані відхилення, які є істотними, екстремальними та чинять вагомий

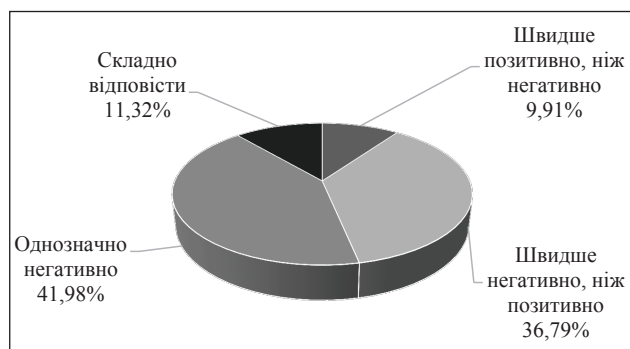

Рис. 3. Трагування критичних небажаних відхилень, які є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на функціонування підприємств

Примітка: сформовано автором за результатами експертного опитування

негативний вплив на функціонування їхніх підприємств. Окрім того, ще 36,79% фахівців оцінюють їх швидше негативно, ніж позитивно, що разом становить 78,77% (рис. 3). Таким чином, керівники більшою мірою бачать негативний бік цих критичних небажаних відхилень і не розглядають їх, як рушійну силу для організаційних змін. До прикладу, жоден з опитаних експертів не обрав варіант відповіді «однозначно позитивно», характеризуючи сутність відхилень.

Під час опитування з'ясувалася також думка експертів щодо наслідків настання небажаних відхилень, які є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на функціонування підприємств. Експерти однозначні у тому, що найбільш відчутно такі відхилення впливають на фінансовий вектор діяльності компаній. Зокрема, про зменшення величини доходу від реалізації продукції вказали у своїх відповідях 65,6% фахівців. Своєю чергою, про збільшення цін на товари та послуги суб'єкта господарювання наголосило 42,3% експертів (рис. 4).

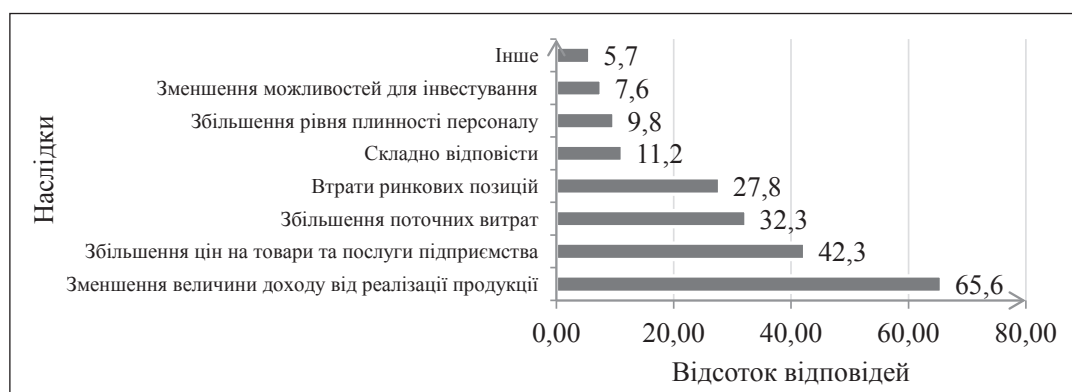

Рис. 4. Основні наслідки настання небажаних відхилень, які є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на функціонування підприємств

Примітка: сформовано автором за результатами експертного опитування

Результати проведеного опитування дали змогу зробити висновок про те, що критичні небажані відхилення, які є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на функціонування організацій, характерні найчастіше для усього підприємства (про це вказали у своїх відповідях 58,89% респондентів) і значно меншою мірою для окремих напрямів діяльності, підрозділів, програм чи проєктів (рис. 5). Таким чином, слід стверджувати про необхідність формування у компаніях таких систем стрес-менеджменту, які будуть спроможними реагувати на різноманітні критичні небажані відхилення, незалежно від місць їхнього виникнення.

Як свідчать результати проведеного опитування, найбільш часто критичні небажані відхилення, які є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на функціонування організацій, виникають у їхній збутовій політиці (про це зазначили 34,5% респондентів) та у сфері фінансування діяльності (28,9%) (рис. 6). Таким чином, вітчизняний бізнес першочергово потребує вдосконалення інструментарію стрес-менеджменту саме у цих двох напрямках.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, результати діагностування фактичного стану систем стрес-менеджменту на вітчизняних підприємствах засвідчили, що проблеми існування небажаних відхилень, які є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на функціонування підприємств, є характерними для абсолютної більшості вітчизняних суб'єктів господарювання. Ці відхилення виникають здебільшого внаслідок дії організаційних стресорів, тобто під впливом умов праці, професійної самореалізації, кар'єрного просування, організацій-

Рис. 5. Основні місця виникнення небажаних відхилень, які є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на функціонування підприємств

Примітка: сформовано автором за результатами експертного опитування

ної структури управління, міжособистісної взаємодії тощо. Основні причини виникнення небажаних відхилень, що є предметом стрес-менеджменту на вітчизняних підприємствах, зосереджені у їхньому зовнішньому середовищі. Керівники більшою мірою бачать негативний бік цих відхилень і не розглядають їх, як рушійну силу для організаційних змін.

Результати засвідчили, що найбільш відчутно небажані відхилення, які є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на функціонування підприємств, впливають на фінансовий вектор діяльності компаній. Вітчизняний бізнес першочергово потребує вдосконалення інструментарію стрес-менеджменту саме у напрямі збутової політики та фінансування діяльності.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі повинні полягати у мінімізуванні негативного впливу слабких боків формування і функціонування систем менеджменту на вітчизняних підприємствах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Алькема В. Г. Особливості здійснення маркетингових досліджень для вирішення завдань економічної безпеки розвитку логістичних утворень / В.Г. Алькема // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки». – № 2012. – № 5 – С. 336-242.
2. Божук С.Г. Системное управление маркетингом исследование: [монография] / С.Г. Божук. – СПб.: СПб ГИЕУ. 2005. – 240 с.

Рис. 6. Напрями діяльності вітчизняних підприємств, у яких найчастіше виникають істотні критичні небажані відхилення в управлінській діяльності

Примітка: сформовано автором за результатами експертного опитування

3. Бутенко Н.В. Особливості маркетингових досліджень на промисловому ринку / Н.В. Бутенко // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України / Академія праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України. – Київ, 2010. – № 2 (54). – С. 56-62.

4. Ковальчук С.В. Роль маркетингових досліджень у забезпеченні ефективної роботи підприємств легкої промисловості / С. В. Ковальчук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 6 – С. 42–51.

5. Мороз Л.А. Маркетинг: [підручник] / Л.А. Мороз, Н.І. Чухрай / За редакцією Л.А. Мороз. – 3-є вид., без змін. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка» (Інформаційно-видавничий центр «ІНТЕЛЕКТ+» Інституту післядипломної освіти), «Інтелект-Захід», 2005. – 244 с.

6. Киличева О.М. Способы и методы исследования маркетингового потенциала предприятия / О.М. Киличева, О.П. Михайлова // Вестник ОГУ. – 2011. – № 13. – С. 216-221.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

FINANCIAL AND ECONOMIC MECHANISM PROVIDING EFFICIENCY OF ENTERPRISE'S FUNCTIONING: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECT

У статті розглянуто сутність фінансово-економічного механізму забезпечення ефективності функціонування підприємств. Надано детальну характеристику його основних елементів (фінансових та економічних методів, фінансових та економічних важелів, фінансово-економічних інструментів) та вплив кожного з них на діяльність підприємства. Охарактеризовано функції та принципи, завдання та аксіоми функціонування механізму, а також визначено його значення в управлінні підприємством.

Ключові слова: ефективність підприємства, фінансово-економічний механізм забезпечення ефективності функціонування підприємств, управління діяльністю підприємства.

В статье рассмотрены сущность финансово-экономического механизма обеспечения эффективности функционирования предприятий. Предоставлено подробную характеристику его основных элементов (финансовых и экономических методов, финансовых и экономических рычагов, финансово-экономических инструментов) и влияние каждого из них на дея-

тельность предприятия. Охарактеризованы функции и принципы, задачи и аксиомы функционирования механизма, а также определены его значение в управлении предприятием.

Ключевые слова: эффективность предприятия, финансово-экономический механизм обеспечения эффективности функционирования предприятий, управления деятельностью предприятия.

The article considers the essence of the financial and economical mechanism of ensuring of the efficiency of enterprise's functioning. It gives detailed description of its main elements (financial and economical methods, financial and economical leverages, financial and economical instruments) and its influence on enterprise's functioning. The paper characterizes functions and principles, tasks and axioms of the mechanism's functioning, also it determines its importance in the management of the enterprise.

Key words: efficiency of enterprise, the financial and economic mechanism of ensuring of the efficiency of enterprise's functioning, enterprise activity management.

УДК: 330.3

Гуменюк М.М.

к.е.н., асистент кафедри публічних, корпоративних фінансів та фінансового посередництва Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Стрілак Ю.В.

магістрант Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Постановка проблеми. У процесі розширеного відтворення кожен господарюючий суб'єкт стикається із низкою зовнішніх і внутрішніх проблем. Для забезпечення результативної діяльності підприємства усі елементи, з яких складається як виробничий, так і управлінський процес, повинні бути злагодженими та працювати, як єдиний механізм. Саме тому дослідження фінансово-економічного механізму забезпечення ефективності функціонування підприємства залишається актуальним на кожному етапі розвитку економіки, адже дієвість його методів та важелів завжди буде коливатися під дією ендогенних та екзогенних факторів.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Дослідження наукових праць показало, що дана тема є недостатньо вивченою. Зокрема, детально вивчалось поняття та структура фінансово-економічного механізму управління підприємства загалом, проте, не було зосереджено уваги на використанні фінансово-економічного механізму для досягнення ефективності функціонування підприємства.

Постановка завдання. Метою статті є визначення сутності поняття «фінансово-економічного механізму забезпечення ефективності діяльності підприємства» та його структури.